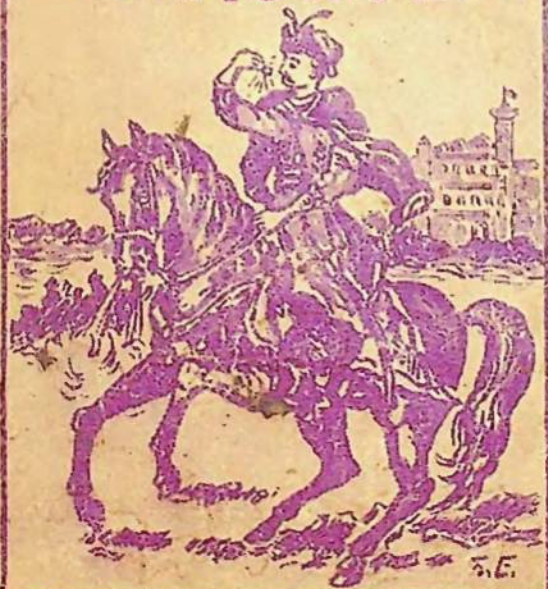

ІВАСИК-ДУРНИК
КАЗКА

Івасик - Дурник

Народня казка

Видавництво „Нові Дні“

1947

Зальцбург

1947

Редакція Петра Волиняка

Обкладинка і малюнки
артиста-маляра Б. Єфремова

Друк: „Наукова Друкарня“
Зальцбург, Австрія.

I.

Було це давно. Ще за царя Гороха, як було людей трохи. Жив тоді один заможний чоловік, який мав трьох синів-соколів.

Гарні сини були, та не однакову вдачу мали. Два старші були до господарства завзяті: з ранку до ночі з батьком працювали, добра наживали.

Молодший же, Івасик, до роботи не брався, з хлопцями не бавився, а все любив на самоті бути. Влітку блукає по лісах та байраках, або над річкою цілий день просидить. Взимку сидить у запічку та все щось майструє та пісень співає.

Добре співав Івасик, а ще краще грав на сопілці, яку сам собі й зробив.

Намагався батько Івасика до роботи привчити, та нічого не виходило з того. Пошле його вівці пасти, а він сяде собі під деревом, витягне сопілочку і як заграє, то все на світі забуде.

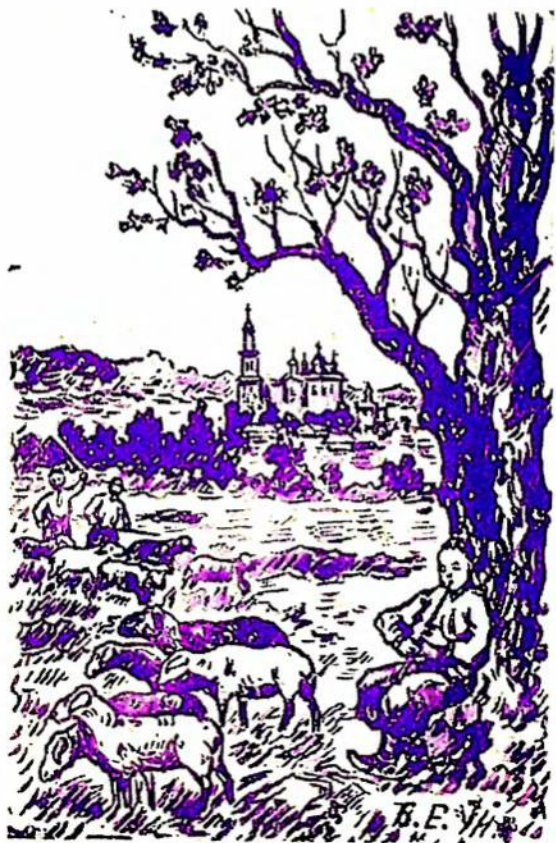
Грає Івасик, а вівці людські хліба толочать. Скаржаться сусіди батькові на пастуха - роззяву. Розлютиться батько на дурника - невдачу, вхопить канчук і до сина. Щастя його, що хоч мати боронила.

А Івасикові хоч би що. Батько б'є його, а він своїми тихими очима дивиться на його, ніби питає:

— Не розумію за що, тату, б'єте мене?..

Все перепробував батько: і просьбою і грозьбою привчав до роботи Івасика. Втратив надію й махнув рукою: що мовляв, з таким дурником вдієш?

Не любили й брати його. Все журилися та бідкалися, що по батьковій смерті сяде Івасик-Дурник на їх шийку й мусять

B. E. YH

годувати його до смерти. Не вірили брати, що він собі на хліб заробить.

Було в жнива брати Івасикові день і ніч у степу працюють, а він ходить та виспівує.

Накричать на його, то він гляне своїми лагідними очима й питає:

— А що маю робити?

Що не дадуть йому — нічого не вміє.

Сплюнуть брати та й знову до роботи.

Мати ж плаче та все боронить свого сінка - невдачу :

— То йому пороблено, — каже.

II.

Наказав раз батько синам зорати найкраще поле й посіяти пшеницю. Добра пшениця вродила: густа, як очерет, а колос важкий, що як роги до землі зви-сає. Росте пшениця, вже й половіти стала, але одної ночі щось витолочило чималий кусок її.

Послав батько старшого сина паніч пшеницю вартувати. Пішов старший син вартувати, сів на полі й просидів до півночі, а тоді не зчувсь, як і заснув. Прокинувся ранком і бачить, що щось потолочило вже з другого боку. Дуже соромно йому стало, що проспав, але що зробиш? Почухав потилицю й пішов додому,

На другу ніч пішов середульший син на варту. І з цим те саме сталося. Приходить рано додому сумний і роздратований, що проспав.

На третю ніч збирається Івасик вартувати. Кинув батько зневажливим оком на його та й каже:

— Піду сам, бо коли розумні снини не встерегли, то ти, дурню, й поготів не вбережеш.

А Івасик уперся: піду та й піду! Мати й собі просить батька пустити Івасика на варту. Батько згодився.

Взяв Івасик сопілку й пішов. Сів на межі, поспівав трохи, а тоді ліг під обміжок

притаївся й не шелесне. Чує, опівночі щось як загуде, як зашумить, мов буря страшна піднялася. Дивиться, а на його кінь летить. Та баский такий! А в коня того з ніздрів огонь вихоплюється, з вух дим курить, а з під копит земля летить.

Тільки кінь на передні коліна впав щоб лягти і в пшениці покачатись, а Івасик, як кішка, скочив на загривок, вчепився за шию й сидить. Що кінь не робить: і ногами б'є, і цапа став, а Івасик як прикипів до його. Лиш приговорює:

— А будеш нашу пшеницю толочити! Не пущу тепер. І не думай.

Став кінь, як укопаний і каже:

— Переміг ти мене! Відпусти, то я тобі у великій пригоді стану.

Здивувався Івасик почувши таку мову:

— У якій же ти мені пригоді станеш? Не толочи нашої пшениці, то й відпущу.

— Не буду.

Івасик стрибнув з коня, погладив його по шиї й каже:

— Та й гарний ти, коно! Хотів би я тебе мати.

А кінь йому:

— Коли я буду тобі потрібен, вийди на це місце й промов:

Коню мій милий,
Коню мій любий!
Стань перед мною,
Як ліс переді травою!

Сказав та й зник. Тільки зашуміло за ним.

III.

Проходить час. Івасик росте та в красу й силу вбивається. Став з Івасика парубок хоч куди, але всі його за старою звичкою дурником величають.

Так і жив Івасик, аж поки вийшов королівський наказ, щоб усі парубки з'явилися до королівського палацу. Королівна собі нареченого обиратиме. Сидітиме в палаці коло найвищого віконця

і хто доскочить до неї й здійме перстень з її пальця, той і буде королівським зятем. По королівській смерті королем стане.

Збираються старші брати Івасикові на королів наказ перед палацом стати. Батько їм коней готує, мати найкоштовніший одяг із скринь виймає. Про Івасика ніхто й не згадує. Бо хто ж буде дурника людям виставляти?

Поїхали брати. Ідуть, і все сваряться. їдучи. Кожен бо перстень хотів дістати.

— Хоч би що трапилось з братом! — думали один про одного.

Поїхали брати, а Івасик - Дурник взяв свою сопілку й пішов у степ. Сів під пшеницею й виспіває собі, на сопілці пригравуючи. Діждався півночи й гукнув:

„Коню мій милий,

коню мій любий!

Стань переді мною,

як ліс перед травою“.

Зашуміло, загуділо й кінь став, як укopianий. Івасик розповів йому про королів наказ. Вислухав його кінь і каже:

— Перестрибни через мене тричі!

Перестрибнув Івасик і сам сесе не пізнав. Одежа на ньому стала княжа, а чоботи такі, що Івасик ще й не бачив: червоні, а підківки золоті. Цілком зять королівський! Сів на коня, білого, як сніг і полетів, як вітер.

Зупинився коло палацу, і всі люди дивилися на його, бо такого гарного ще ніхто не бачив. Особливо королівні впав в око. Так їй сподобався, що вона не могла очей відвести від його.

Почали стрибати всі по черзі, але ніхто не дострибнув. Дійшла черга й до Івасика. Як рвоне його коник, так коло самого віконця й зупинився. А Івасик зняв перстень з королівниного пальця і, як вітер, майнув у поле. Король і всі люди, що стояли тут, тільки роти пороззявляли, так дивувалися.

— Хто він? Чого втік? — гуділи люди.

Король навіть погоню вислав, щоб піймали його. Але де там! Навіть і сліду не знайшли. Засмутилася королівна і весь

королівський двір, що зник такий кра-
сень-паречений. Король - батько шле по-
сланців до сусідніх королів запитати: чи
не був це який королевич? Але ж ні—
жоден королевич не був на тім герці.

Врешті, розгнівався король і дає суво-
рий наказ:

— Хто зняв перстень з королівни, му-
сить негайно з'явитися до палацу!

IV.

А тим часом, Івасиків гінь зупинився
коло пшениці й каже:

— Ну, Івасику, злазь, перестрибни
тричі через мене і йди собі додому.
Коли треба буде, то знову мене по-
кличеш.

Івасик перестрибнув тричі через коня
знову став таким, як і був. Замотав
перстень у ганчірку, поклав за пазуху
й пішов додому.

Братів ще не було дома. Батьки питають його :

— Де це ти, дурню, три дні волочився що й їсти не приходив ?

— Стеріг пшеницю, але вже ніхто не толочить, — відповів, посміхаючись, Івасик.

Захотів тепер Івасик перстень розглянути. Виліз на піч і розмотав його, а він як засяє на всю хату!.. Аж мати злякалась і крикнула :

— Що це ти, Івасику, з вогнем бавишся? Ще хату спалиш.

Івасик швиденько замотав перстень та за пазуху його.

Ось і брати над'їхали. Почали хвалитись, як то вони якогось князенка, чи короленка бачили.

— Підлетів, як орел, до віконечка, зняв перстень з королівни і зник з очей, — розказують брати один поперед другого. — Питав король усіх — ніхто не знає його. Послав король погоню — не догнали. Та й де нашими кіньми догнати коня, що як змії крилатий ?

Батьки слухають та дивуються, а Івасик лежить на печі та посміхається. Дуже йому хочеться перстнем похвалитися, щоб він на всю хату засяяв, але побоявся щоб брати не відібрали.

Врешті дійшов королівський наказ і до Івасика - Дурника. Що робити? Пішов опівночі до пшениці й покликав:

„Коню мій милий,
коню мій любий!
Стань переді мною,
Як ліс перед травою“.

Зашуміло, загуділо й кінь став перед ним, як вкопаний.

— Стрибай тричі через мене, — каже до Івасика.

Івасик перестрибнув і став красунем-короленком. Скочив на коня й полетів швидче вітру буйного.

Зупинився кінь перед палацом. Бачить Івасик, сидить королівна край віконця й плаче. Сльози з її ясних очей падали на срібну тарілочку й одразу діамантами ставали. Як побачила королівна свого

судженого перед палацом, то так зраділа, що чуть з вікна не скочила. На зустріч Івасика вийшов сам батько-король, запрохав його до палацу і стали лагодити весілля.

Дуже було сумно Івасикові з своїм коником розлучатися, але кінь потішав його:

— Як я потрібен буду, то гукнеш. А поки що, бувай щасливий і правдивий! — І полетів як вітер. Лиш курява знялася.

Івасик сказав королівні, що хоче бачити на весіллі своїх батьків і братів, але вони прості селяне. Королівна просила батька закликати сватів. І звелів король всій родині Івасиковій негайно до палацу прибути.

Дуже налякалися Івасикові родичі, як побачили королівських гінців. Особливо мати боялася.

— І за що така напасть на нас бідних? — тужила вона.

Вирішили, що лишать Івасика на господарстві за сторожа. Довго шукали його,

але не знайшли ніде. Доручили обійстя сусідам і пішли зажурені.

З великим страхом входили вони до палацу, бо були певні, що кара королівська чекає їх там. Яке ж диво було, як королівна з своїм нареченим зустріли їх на порозі й повели до покоїв. Ніхто з них і не подумав, що королів зять, то їх Івасик-Дурник. Аж тоді, коли Івасик вклонився й попросив батькового - материнного благословіння на шлюб, вони пізнали його.

Аж покам'яніли всі від здивування. Потім втішились дуже. Особливо мати раділа, що її Івасик такого щастя доскочив.

Відгуляли весілля й зажили молоді дружно та мирно. А батько - король не натішиться зятем. Зараз по весіллю почав привчати його девжавою керувати. Дуже легко пізнав Івасик закони й допомагав королю.

Умираючи, король призначив Івасика своїм наслідником. Дуже був справедливий король з Івасика. Весь народ мав

доступ до його. Всякий ображений мав захист королівський. Король-Івасик кожного вислухає, і всіх розсудить скоро і справедливо. Всі люди знали, що король і королева жили для того, щоб у їх державі не було страдників і нещасних.

Діаманти-сльози, які колись наплакала королівна, Івасика дожидаючи, віддали вони вдовам і сиротам. І справді не було, в їх королівстві ані бідного - голодного, ані сироти безталанного.

Отакий був король Івасик-Дурник! І я в його королівстві був, мед - вино пив, а вам про це казочку розповів.

